

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Αφιερώνω τις γραμμές αυτές στη μνήμη του Karl Marx, του κοινωνικού διδασκάλου της νότης μου, του διδασκάλου που είμαι τώρα ιδεολογικός αντίπαλος.

N. Μπερντιάγεφ

1. Η πάλη των τάξεων, ένα γεγονός Η θεωρία της πάλης σύμφωνα με τον Marx

Ο αμαρτωλός κόσμος μας είναι ένας στίβος όπου εξελίσσεται μια σύγκρουση αντίθετων δυνάμεων. Η σύγκρουση αυτή προσδιορίζει την ύπαρξη ενός οργανικού σύμπαντος. Αποτελεί το κεντρικό γεγονός του κοινωνικού κόσμου, και είναι αλήθεια πως οδηγεί άλλοτε σε κόσμους αγγέλων και άλλοτε σε κόσμους δαιμόνων. Ολόκληρη η κοσμική ζωή πορεύεται στην ευθεία της πόλωσης, της απώθησης ή της έλξης, και ουσιαστικά μέσα της πραγματοποιείται ένας ασταμάτητος πόλεμος. Στη λογική σφαίρα η διαλεκτική είναι ένας πόλεμος. Η πάλη που διοχετεύουν στο σύμπαν οι αντίθετες δυνάμεις φάνηκε διαφορετικά στον Ηράκλειτο, τον Boehme, τον Hegel, τον Bachoffen, τον Marx, τον Nietzsche και τον Dostoiewsky. Η πάλη των τάξεων, που εξακολουθεί να υπάρχει στον κοινωνικό κόσμο, εκπροσωπεί μια από τις εκδηλώσεις της κοσμικής σύγκρουσης και του ανταγωνισμού των αντίθετων δυνάμεων, όμοια με εκείνη των φύλων και των φυλών.

Αλλά ποια είναι η στάση που πρέπει να υιοθετήσει η χριστιανική συνείδηση μπροστά στο γεγονός αυτό; Μπορεί να έχει την προσωπική της εκτίμηση, όμως με κανέναν τρόπο δεν πρέπει να το αμφισβητήσει. Το καθήκον, που ορθώνεται μπροστά σε όλους τους Χριστιανούς, είναι να βλέπουν την πραγματικότητα κατάματα και να είναι απόλυτα συνειδητοί. Τίποτε δεν είναι πιο αντίθετο στον Χριστιανισμό από την εξιδανίκευση της πραγματικότητας. Φαίνεται λοιπόν καθαρά πως ακριβώς αυτός είναι που πρέπει να αγνοεί τον φόβο, όταν πρόκειται να ξεσκεπάσει και να καταδικάσει την πιο ολέθρια και πιο αμαρτωλή πραγματικότητα. Η πάλη των τάξεων είναι ένα αναμφισβήτητο γεγονός. Παίζει έναν αποφασιστικό ρόλο στην ιστορία και ιδιαίτερα η εποχή μας είναι εκείνη που φέρνει τη σφραγίδα της οξύτητάς της.

Οι αστικές ιδεολογίες όχι μόνο δεν αρκούνται να μας αποκρύπτουν αυτή την πάλη, αλλά αμφισβητούν γενικά και το ίδιο το γεγονός της ύπαρξης τάξεων. Στις αστικές δημοκρατίες όλοι οι άνθρωποι έχουν ίσα δικαιώματα. Έχουν καταργηθεί τα προνόμια των τάξεων. Ο φτωχός μπορεί να γίνει εκατομμυριούχος και ο εκατομμυριούχος μπορεί να μεταβληθεί σε φτωχό. Ανάμεσά τους δεν υπάρχει καμία διαφορά από δικαιοκή και πολιτική άποψη. Έχουμε λοιπόν το δικαίωμα να θεωρούμε αστική κάθε αντίληψη που κρίνει πως η κατάργηση των τάξεων και η ισότητα των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων εξαλείφουν ριζικά τις τάξεις, την καταπίεση και την πάλη. Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή, υπάρχει μόνο μια ατομική πάλη, μέσα στην οποία η νίκη προσεγγίζει όχι μόνο τον πιο ισχυρό και τον πιο ευτυχισμένο, αλλά επί-

σης τον πιο καλό και τον πιο χρήσιμο. Θα έλεγα πως η νίκη προσφέρεται σαν αμοιβή για ορισμένες αρετές. Έτσι η αστική συνείδηση είναι αισιόδοξη, πιστεύει στη φυσική αρμονία των αντίθετων συμφερόντων. Όσο για τη σοσιαλιστική συνείδηση, με την ευρύτερη σημασία του όρου, φαίνεται απαισιόδοξη, γιατί στα μάτια της η κοινωνική μας πραγματικότητα είναι η πιο αμαρτωλή. Από αυτή την άποψη η σοσιαλιστική συνείδηση είναι πιο κοντά στον Χριστιανισμό από όσο η αστική.

Θα μπορούσε κανείς να αναγνωρίσει κάποιο ηθικό προνόμιο στην αριστοκρατία σε βάρος της αστικής τάξης, γιατί η πρώτη αναγνώρισε ανοιχτά και ειλικρινά την ανισότητα, αφού θεώρησε τον εαυτό της ως ανώτατη και προνομιάρχα ράτσα, ενώ η δεύτερη απέκρυψε την κατάσταση που την ευνοούσε. Ακόμα είναι γνωστό πως η αριστοκρατία δε στήριζε πάντοτε τα προνόμιά της πάνω στον πλούτο του Μαμμωνά. Στις πολύ παλιές αριστοκρατικές κοινωνίες, αν και οι τάξεις ήταν αθέατες, υπήρχαν οπωσδήποτε οι κοινωνικές επιταγές, γι' αυτό και ήταν εύκολο να διακρίνει κανείς και να καταδικάσει τα προνόμιά τους, πράγμα δηλαδή που δεν μπορεί να σταθεί σε μια δημοκρατική κοινωνία. Ο πόλεμος των στρατιωτών, παρότι σκληρός, παραμένει αγνός και τιμημένος. Αντίθετα η πάλη που τον ακολουθεί στην καπιταλιστική κοινωνία, δηλαδή η πάλη των τραπεζών, των χρηματιστηρίων, των κομμάτων, του κοινοβουλίου και του τύπου είναι μια πάλη κρυφή, υποκριτική και ασταμάτητη.

Κάθε τι μέσα στην κοινωνία που ζούμε τείνει να αποκτήσει τον χαρακτήρα ενός πολύπλοκου συμβολισμού, ενός μυστικού οικονομικού παιχνιδιού, μιας εξουσίας